Після конфіскати — другий наклад.

ч. 92. (10.769). Львів, вівторок 27. квітня 1926. Poeziewa opłata zapłacono ryczałtem Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Довкола німецько-большевицьких переговорів.

(Від власного кореспондента.)

Берлін, 22. квітня.

Майже рівночасно з офіціяльною заявою Німеччини, що візьме участь у підготовчій комісії, яка має радити над формою поширення Ради Ліги Націй, не преюдикуючи тим свого вступлення до неї, появилася дня 12. ц. м. в англійському щоденнику „Таймс" сензаційна для широкої публики вістка про німецько-большевицькі переговори в справі заключення окремої умови.

Ця вістка викликала велике заворушення в европейській пресі, хоч і заінтересовані правительства й деякі місцеві краще поінформовані кола знали вже віддавна, що між Німеччиною та Союзом Радянських Республик ідуть сталі, хвилями переривані переговори в справі скоординування льокарських зобовязань Німеччини з Рапальським договором з 1922 року. Заколисана заявами німецького уряду, а зокрема канцлера Лютера й міністра закордонних справ Штреземана про льояльне додержування „духа з Льокарна" та про незмінну політичну лінію Німеччини у відношенні до своїх бувших ворогів, публична опінія спустила цілком з ока не то можливість, — а після компромітуючого висліду останньої женевської сесії в справі приняття Німеччини до Ліги Націй — навіть чисту конечність деякого нового, коли не дійсного, то бодай тактичного зближення до Союза Радянських Республик. Коли Франція, не зважаючи на „дух Льокарна", заключила окрему умову з Туреччиною і занялася активно розбудовуванням Малої Антанти та (через Бенкура) організацією східних держав довкола Польщі з фронтом проти Німеччини, коли рівночасно з женевськими нарадами й засіданнями йшли безнастанні живі переговори між Францією, Італією і Південною Славянщиною коло створення великого протинімецького бльоку на півдні і сході Европи, — Німеччина навіть по неволі мусіла звернутися в сторону Союза Радянських Республик і приспішити свої переговори, тим більше, що й сам Союз змінив від якогось часу своє в дечім негативне відношення до сучасної німецької політики й мав подати німецькому урядові нові, значно змодифіковані пропозиції.

Оскільки сам факт німецько-большевицьких переговорів не повинен був бути для нікого несподіванкою і не заскочив важніщих партнерів льокарнської політики, отскільки окружений ще тайною стан і зміст тих переговорів. Німецький уряд, що врештою льояльно повідомив офіціяльно про свої пертрактації з Союзом Англію, Францію, Бельгію й Італію, запевняє, що переговори ще не покінчені, що вони не звертаються проти нікого й не противляться ані духом, ані змістом умовам з Льокарна та що вони не мають найменшого характеру „Rückversicherung" на зразок колишньої Бісмарківської умови з царською Росією. Штреземан підкреслив у своїй останній штутгартській промові, що нові переговори опираються на Рапальському договорі й оскільки він може приняти, мають мабуть дати вислів тому, що обидві держави не можуть брати участи в агресивних кроках проти себе", одначе зазначив рівночасно, що умова ще не парафована й він сам — будучи на відпустці—не бачив ще останнього її нарису. Оскільки ця умова буде заключена, буде вона тільки природним доповненням льокарнських пактів. Подібно висловився передучора міністр держ. господарства д-р Курціюс, підкреслюючи, що Німеччина вестиме дальше політику Льокарна й Ліги Націй, хоч не думає орієнтуватися односторонно й виключно на захід. Словом—проєктована умова запевнювалаб тільки обопільну невтральність згідно з 16 і 17. параграфом статуту Ліги Націй та не малаб ніяких таємних клявзуль.

Закордонні газети, особливо найбільше активні в тій справі „Temps" і „Daily Telegraph", подають уже, що правда, подробиці німецько-большевицького договору і стараються із зрозумілих причин переконати своїх читачів, що Німеччина не тільки годиться на безоглядну невтральність супроти Союзу Радянських Республик, але й зобовязується на будуче всі справи, що мають спільний інтерес, полагоджувати тільки за спільним порозумінням. Одначе ці вісти певно не відповідають дійсности й обраховані виключно на публичну опінію. Теперішнє німецьке правительство, хоч і користується большевицьким атутом та піддержує коректні звязки з Союзом, не має охоти сходити з дороги Льокарна й дуже обережно ставиться до всяких дальше йдучих проєктів співробітництва з СРСР. З цього боку нема причини не вірити офіціяльним заявам німецького уряду, тим більше, що сам договір буде доведений до відома льокарнських контрагентів. З уваги на те й Англія і Франція займають вижидаюче становище до часу, коли договір буде готовий. Коли це наступить, чи справді ще у квітні, чи може аж підчас засідань женевської комісії в справі поширення Ради Ліги Націй у травні, не знати. Всеж таки цікаво зазначити, що прибічний орган Штреземана „Tägliche Rundschau" застерігається проти того, начеб-то німецько - большевицькі переговори були вже на укінченні і справа невтральности полагоджена: навпаки, справи звязані з невтральністю ще остаточно не вияснені й саме питання невтральности не буде цілком без застережень.

В кожнім разі новий німецький крок, який викликав м. и. в Англії нервозну увагу, а в Польщі і Чехословаччині велике занепокоєння (гляди інтервенції польських послів у Парижі й Льондоні і „квестіонар" Бенеша), вказує ясно на те, що Німеччина унезалежнюється від своїх бувших ворогів і зачинає вести власну самостійну політику.

н. я.

Ліга Націй і польські фінанси.

Делєгат, ревізор і тяжка позичка

Польська преса повторяє зі застереженнями інформації жидівської преси, що означає приїзд голови гігієнічної секції Ліги Націй д-ра Райхмана до Варшави. Є це дипльоматично - фінансова подорож. Ліга Націй знає стан фінансів Польщі і знає, чим пахне її дальший санаційний розвиток по вибранім шляху. Англійці пропонують, щоби Америка позичила Польщі грошей, 150—200 міл. долярів, але... через посередництво Ліги Націй. Це значить, що Ліга Націй вишле свого комісаря як керманича польської суспільної господарки. А головно державного банку. З инших джерел доповнюють цю звістку таким коментарем: польський уряд уже звернувся до Ліги Націй з проханням допомогти йому перевести трансакцію з англійськими та американськими фінансістами. Деякі польські політики є тої гадки, що Польща повинна піти шляхом Австрії і піддатись під омофор Ліги Націй. В усіх цих звістках безсумнівною правдою є всім відома пекуча потреба Польщі одержати чужинну позичку. Заходи на всі боки для цієї мети також зрозумілі. А умовини самої позички? Д-р Райхман є — кажуть — головою гігієнічної секції при Лізі Націй. Справжній специяліст від таких випадків. Si non e vero, e ben trovato.

Роковини Риму.

Мрії Мусолінія про війну та відбудову столиці.

Найважнішим днем у фашистівським календарі є 21 квітня; є це день „уродин Риму". Від часу фашистівської влади загальне свято праці 1. травня перенесли на цей день. Його святкують також як „кольоніяльний день", анальогічно до „державного" свята в Англії (Empire Day). Уряд і преса пригадують населенню величи столиці своєї держави. Римська історія стає предметом статтей і звеличань і тисячні нові теорії служать єдиній меті; доказати, що чудотворне оснування Риму, його розвиток і сила, не тільки належать до минулого, але мають перед собою ще кращі перспективи. „Божеська Рома" одержала в день своїх уродин 2.679 привітів. Між ними більшість це дитирамби в честь обновителя її — Мусолінія. Два нові часописи вибрали цей день як найкращий, щоби вийти вперше на світ божий. До одного з них „Збройна сила", Мусоліні написав таке: „Часи є незвичайно сприятливі для наших жовнірів і для всіх Італійців, які заслуговують на цю назву". Замісць робітничих походів — масові віча фашистівських синдикатів на площі Авґустео і перегляд рядів „чорних сорочок" з їх прапорами. Одночасно на святочних засіданнях широко обговорюють плян перебудови Риму, щоби погодити старинні руїни, будівлі та вулиці з широкими модерними площами. Мусоліні хоче здійснити те, про що й не мріяв Сикст V. Коли він це зробить, тоді без огляду на наслідки своєї політики, повторить собі Горацієві слова про „нерукотворний памятник".

Радянський уряд і Великдень.

Нові методи боротьби з релігійними почуваннями.

З огляду на те, що 1. травня цього року сходиться з Великодними святами, центральний комітет комуністичної партії видав спеціяльну відозву до всіх своїх секцій, щоби вони стримувались від різких протирелігійних демонстрацій, які могли би вражати релігійні почування населення та розбуджувати релігійний фанатизм. Ця акція є сильним контрастом до методи прийнятої до цього часу радянським урядом підчас Різдва та Великодня, коли уряд дозволяв на сатиричні процесії та смішні сцени, які глузували з религії. Тепер уряд прийшов до виснозку, що ті різкі засоби раще підсилювали релігійні почування, а не їх ослаблювали. Тому центральний комуністичний комітет домагається тепер „більше наукових релігійних метод". Учасники робітничого свята на 1. травня мають оминати грубої образи релігії і обмежитись на політично-соціяльних маніфестаціях. Головну вагу покладуть вони на гаслах боротьби проти Ліги Націй і Льокарна та допомоги Китайцям проти „імперіялістичних бандитів".

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!!

Замісць культури руїна.

Нечуване нищення памяток старої української культури.

На руїнах старої „спорохнавілої буржуазної культури" взялася пролетарська влада творити нову культуру і нові цінности. Та вона не повела докладно межі між тим, що слід розуміти під буржуазною, а що під пролетарською культурою. Та й питання, чи взагалі можлива є якась відокремлена, нова пролетарська культура без буржуазного культурного підложа. Культура та її цінности є випливом творчости людського духа. На її здобутки складалася творча праця і творчі зусилля цілих тисячеліть. А дух людський є все один і той самий, він беззмірний і невловимий і однаково виявляє свою творчу силу і в талановитого буржуя і в талановитого пролетаря. Людська духова творчість в ріжних часах приймала ріжні форми вияву, але сама істота тієї творчости була однакова.

Те, що повстало перед тисячею літ завдяки творчости і зусиллям колективу чи одиниці, було також цінне для сучасників, як цінне для нас те, що творить людський дух тепер. Зокрема ж памятки людської культури з попередніх століть далеко цінніші для нас ще тим, що вони вчать цінити, вчать пізнавати великі процеси творчої живучости, творчої еволюції та творчої без-

свідами, поучувати менше досвідченят, але й робити дуже важну роботу на культурному полі. Робити знимки з усяких національних подій, з обрядів, краєвидів і т. д., словом — запрягтися до воза української науки і відпомогти її своєю роботою. Донині не маємо людей по наших музеях, які займалисьб фотографічними збірками. Інтелігенція не доцінює ваги знимок з народніх подій. Знаю факт, як цінні знимки з національних подій по одному д'ячеві опинилися на лїцитації (їх ніхто не купив) і їх роздаровано замісць віддати до українського музею.

Думаю, що провід у такому товаристві повинні взяти старші фотографи-аматори, як також люде науки, так, щоб українська наука мала з того користь. Правда, істнує вже від трьох років при С'колі-Батьку гурток світливців, та він не має у себе старших людей, які належно вели його працю. Тому його праця обмежується лишень до знимок пластового й сокільського життя. Дальше уявляю собі, що філії такого товариства світливців повинні би осноуватися і в більших наших центрах, як Станиславів, Перемишль, Тернопіль і т. д., бо й там є старші світлярі, які мають за собою не тільки досвід, але й заслуги.

Хочеться вірити, що вже небавком будемо оглядати першу знимку товариства українських світливців, а саме знимку перших його загальних зборів.

Ст. Гайдучок.

Всячина.

Мов у байці. В Берліні трапилась недавно пригода, яка видається неімовірною, а проте є правдивою. До одного шевця ввійшов один жовнір і прохав пива. Шевкар підійшов до нього і побачив. Побачив живий власний образ. Оба, гість і господар були двійниками. Присутні ствердили, що між ними нема ніякої ріжниці. Вони не були кревняками, а проте вродились того самого дня, оба мають одну дочку і так само називаються.

Винахід повитичного народу. Англійська вимова так сильно ріжниться від правопису, що коли чуємо вперше якесь слово, тоді не знаємо, як його правильно записати. Це торкається головно прізвищ, які часто не відходять навіть під аналогії відомих слів. Коли Англієць представляється, а не має зовсім популярного прізвища в роді „Сміт" або „Бровн", він мусить подати свому новому знайомому, головно чужинцеві, всі букви за порядком; щойно тоді можна знати напевне, як він називається. З огляду на те, що схоплення прізвища при першій знайомости, його виписування, чи ще й запити, коли хто не дочує, є головно для Англійців нелегке, вони видумали нарешті спосіб, щоби цю прикру товариську форму вигідно розвязати. Треба ще згадати, що згідно з англійськими товариськими звичаями, першим обовязком кожного, хто робить нову знайомість, є запамятати собі його прізвище, бо без нього не може звертатись до свого новознайомого у розмові. Отже в Англії видумали тепер для мущин і жіноцтва маленькі таблички зі золота, срібла та платини, на яких виріблене прізвище того, хто їх носить. Мущини носять їх у дірці від піджака, а жінки мов медальон при горішнім вирізі блюзки. Цікаво, чи ця ідея пошириться. Нема сумніву, що відчитування прізвищ на таких особистих афішах є звязане також з деяким ніяковим почуванням.

Нові книжки і видання.

КНИЖКИ:

Данило Щербаківський: УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО. L'art de L'Ucraine. II. Буковинські і галицькі деревляні церкви, надгробні і придорожні хрести, фігури і каплиці. Український Гром. Вид. Фонд. Київ—Прага 1926. Стор. XXXIV+62, вел. 4°.

Микола Чайковський: АЛГЕБРА. Книга друга. Повний курс середньої школи та для самоосвіти. З багатьома вправами й рисунками в тексті. Український Гром. Вид. Фонд. Прага 1926. Стор. XII+300, вел. 8°.

Омелян Попович: ГРАМАТИЧНІ ВПРАВИ ДЛЯ ВСЕНАРОДНІХ ШКІЛ. III. частина (для 4. року науки). Накладом Українського Педагог. Т-ва. Львів 1926, стор. 64, вел. 8°.

ЖУРНАЛИ:

НАРОДНЯ ПРОСВІТА. Часопис присвячений справам позашкільної освіти. Місячник. Рік XIV. Ч. 3—4. Зміст: О. П.: Дещо про виховання громадянства. — Б. Чайковський: Як удаймувати просвітні курси. — Ольга Макарушка: Соціяльна опіка в Чехослов. Републиці. — М. Гавуцинський: Культурно-освітний працівник. — П. Петрик: Організація філіяльної канцелярії. — С. Ш.: В справі набування ґрунтів під будову читальняних домів. — Хроніка. — З журналів і часописів. — З діяльности філій. — З діяльности читалень.

НАША БЕСІДА. Ілюстрований двотижневик літератури, науки і суспільного життя під ред. Вол. Островського. Варшава-Львів-Луцьк-Холм. Рік III. ч. 8. Зміст: В. О—ський: Церковні брацтва. — А. Карашевич: Вартовий. — Л. Лиховецький: Школа мені. — Б. Сенський: Народне імя. — Р. Шумський: Отруйні гази. — Клим Поліщук: Весна. — Влас. Самчук: На старих стежках. — В. Островський: Хрест отця Василя (повість). — Образи позібраного варш. собору. — В. Жураковський: Лист з чеської Праги. — Робітничі організації світу. — Відгуки. — Література, мистецтво, наука. — Всячина.

Студентський Вісник „ПОСТУП". Місячник. Рік VI. ч. 4. Зміст: С. Степан: Велика тайна. — М. ф. Бренштайн: У весну життя (7. лист). — Credo. — Ігор Сенсецький: В тенетах думки. — Остап Макарушка: Кілька моментів із життя Льва Піммоч. — Люї Кольома: Пст! — Зі студентського життя. — Зі світа.

Студентський Вісник „ПОСТУП". ч. 5. Зміст: Степан С.: Воскресення. — Р. Т.: Непорочно Зачата. — Іван Гладилович: Новий студент. — М. ф. Бренштайн: У весну життя (7. лист). — Афоризми. — Люї Кольома: Пст! — Зі студ. життя. — Зі світа. — З католицької акції.

МОЛОДЕ ЖИТТЯ. Часопис українського пласту. Місячник. Рік VI. ч. 4 (33). Зміст: Самітний Олень: Ліс кличе. — Ювилей пласту. — Ліс. Чорт: Обласний табор пластунів. — Джек Лондон: Історія Кіша. — Юрій Шматера: Анкета і весна. — Б. Кравців: З мандрівних пісень. — Пластові гри і забави. — З пластового світу. — З нашого життя. — І це і те. — Веселий кутик. — Урядові вісти Верх. Пласт. Команди.

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЯТЕЛІСТ. Місячник. Рік II. ч. 3. (Адреса: Wien XVIII., Gerstoferstr. 138/8). Зміст: Д-р Вол. Онишкевич: Діти-філятелісти. — С. Шрамченко: Пошт. марки румунської окупації Покуття в 1919 р. — Мих. Слобода: Остання філятелістична рідкість: — Дописи. — Е. Вировий: Невідомі українські провізорії (по нім.). — Гайо Г. Айлерс: Українські надруки на Романовських марках. — Нові марки. — Дрібні вісти. — З філятелістичних журналів. — Критика й бібліографія. — Члени українського обмінного т-ва. — Прес. фонд „У. Ф." — Оголошення.

ГОСПОДАСЬКО-КООПЕРАТИВНИЙ ЧАСОПИС. Орган Ревізійного Союзу українських кооператив. Тижневик. Рік VI. ч. 17. Зміст: Праця для сьогодня і про будуче. — Коопер. шлюсарня в Радехові. — Коопер. фабрики крохмалю. — Державна на Волині. — Звертайте увагу на цукорки! — Молочарство. — Наша кооперація поза Польщею. — Хліборобство. — Кооперація инших народів. — З т-ва „Дністер". — Правне положення та податкові тягарі кооператив. — З Ревіз. Союзу українських кооператив. — Дрібні поради. — Видавництва. — Оголошення.

ОПОВІСТКИ.

До Українських Громадян на области Станиславівського Воєвідства. Воєвідство в Станиславові обіцяло дозволити прилюдну збірку для Українського Педагогічного Товариства в часі від 4. до 11. травня 1926. р. включно. З огляду на короткий речинець прохаємо поробити заздалегідь всякі приготування до правного переведення збірки. — **Головна Управа УПТ-ва.** 1—1

Реколекції для Панів відбуваються кождого дня о год. 6:30 вечером в церкві духовної Семинарії почавши від 24. н. м. Сповідь в середу 28. н. м. від год. 6. вечером. — **Т-во Катихитів.**

Дирекція жіночого семінара Упт. в Коломиї просить особу, яка прислала до дирекції анонімовий лист, щоби до 8. днів подала своє назвище і адресу, впротивнім случаю буде уважати цілий лист за безпідставну видумку. — **Дирекція.**
1620 1—1

Дрібні оголошення.

ШУКАЮ посади управителя господарством і зарядy домом. Адміністрація „Діла" „Господиня". 1610 2—3

МАГАЗИН НОТ, добре введений пошукує спільника з капіталом. Зголошення письменно. Сапіги 60., мешкання 14. Колодзєй. 1609 2—2

НОВИЙ, мурований млин моторово-вальцевий, господарчий о 6 складах, мотор Дїсля, з мешкальним домом, городом, в урожайній околиці, заможній, довкола 20 сіл, на продаж за 17.500 долярів. Зголошення до Адміністрації „Діла" під „Млин". 1596 3—3

КАПЕЛЮХИ жіночі найновійших фасонів, найнизші ціни поручає фірма Казимир Сопкі Маґазин Новостий для Пань і Панів, Львів, Галицька ч. 15. 1617 1—4

В СТРУТИНІ ВИЖНІМ, почта Золочів буде будуватися цего року мурована церква. Панове будівничі можуть до 10 травня (мая) п. р. переглянути в парохіяльній канцелярії пляни і коштопис та подати свою оферту. Неприняті оферти останутъ без відповіди. — **Парохіяльний Комітет.** 1619 1—2

МІД бжільний, лічничий під гарантією в 5 кілевих пушках 12 зол., 10 кілевих 23 зол. за готівку при замовленню 50 сот. дешевше. Опаковано і оплачено висилає на бажання Янчинський і С-ка Городище п. Козлів. 1598 3—3

ЦЕРКВИ збути можуть **недогарки свічок** кожду скількість у Ярослава Скопляка Львів, Вінцентого Поля 1. 1616

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

КОНКУРС.

на посади учителів вищих клас приватної жіночої гімназії для математики, латини, рисунків, руханки. Платня 75 прц. державної. Подання до кінця травня. 1618 1—

Виділ Українського Інститута для дівчат в Перемишлі, Татарська 6.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

Пресовий ланцюх.

На побільшення обсягу „Свободи".

На побільшення обсягу „Свободи" зложили далі:

32. Дмитро Хомяк — 5 зол. кличе: Степана Гевака, директора переплетні НТШ., о. Івана Тимкова в Рахинії, о. Василя Дуду в Лиділці;

33. Іван Павлик — 5 зол. і кличе: дир. Антона Гапяка в Угерцях Вин., Олексу Павлика в Бушковичах (коло Перемишля) і Петра Петрика у Львові;

34. Бронислав Янів — 5 зол.;

35. Д-р Альфред Говикович — 10 зол.

36. Проф. Д-р Кирило Студинський — 10 зол. і кличе: Олександра Тисовського і дир. Івана Криловського у Львові, о. прал. архидіякона Олександра Зубрицького в Перемишлі;

37. Дир. І. Криловський — 10 зол.;

38. Андрій Кривокульський — 10 зол. і кличе: нач. Зенона Рутковського, ст. інсп. Теофіля Новицького, ст. інсп. Василя Чуму, інсп. Михайла Яворича і бухг. Івана Мороза (всі з „Дністра");

39. І. Сполітакевич — 5 зол. і кличе: надінсп. Ілька Пака, інсп. Романа Коношевича, інсп. Емануїла Чесника й адюнкта Степана Лотоцького (всі з „Дністра").

ВІДГУКИ ДНЯ.

Залежно від ситуації...

Давнішими роками, яких десять — двадцять літ тому, часописи приносили вістки про ріжні потвори, які багато їдять. Було там про слона, який зїв фіру сіна разом з кіньми і з возом а після того випив недалечкий потік, було про морського вужа, який ковтнув човен з шістьма людьми і про кита коло Ґренляндії, в якого животі знайдено напів стравлений корабель з вантажем нафти і мила.

Все те було колись, коли люде самі багато їли і могли повірити в ненажерливість других звірят.

Але часи помітно змінилися, змінилися на гірше. Дехто втік від дощу під ринву, а дехто звід ринви на дощ. Декому забракло масла до хліба, декому хліба до масла, а згодом одному і другому і хліба і масла.

Таке положення мусіло змінити і теми часописів у рубриці „Цікаве". Проте, скільки потрафить зїсти слон, морський вуж, чи ґренляндський кит, вже не випадало писати, бо читач міг легко пізнати брехню, хоч і невелику.

Преса була в клопоті. Спеціяльно польські львівські часописи місця собі не находили. Ще якийсь час займали читачів описами вівісекцій, що їх робили ріжні бандити на нещасних горожанах, подрібними звітами конання розстріляних саботажників і тим подібним. Але від коли банди поширились на цілий край, а саботажників трачено мало не що дня — це все перестало бути сензацією. Нікого вже не подразнював опис, як сокира лізла в голову, чи ніж розпорював кишки, нікого не зворушило на дусі, коли часописи подавали, скільки саботажник ще жив і скільки разів ще дострілював його дижурний старшина. Це були буденні історії, такі буденні, що вже аж нудні стали.

Преса знову знайшлася в прикрій ситуації.

На щастя, настав голод і імпозантне безробіття. Люде зморені нуждою і жадні праці ходили вулицями, час до часу падаючи від куль знетерпеливленої поліції. Голодні безробітники були переконані, що так далі бути не може і щось мусить змінитися.

Ці дитячі погляди дали змогу часописам виповнити рубрику „Цікаве", новими історіями, тим разом більше повчаючими, хоч не менше неймовірними.

Польська львівська преса переповнена тепер статтями, ілюстраціями і новинками про... індійських факірів.

Розказується там, скільки то днів може такий факір видержати без їди, як він себе тоді добре почуває і скільки прибуває на вазі, як знаменито впливає голод на видаток праці, гумор, лагідний характер і ясність думки.

Ілюстрації представляють таких голодоморів усміхненими, щасливими і вдоволеними. Вони держать у руках картки з написом: „20 днів без їди" або 30-ий день голодівки" і т. п.

Це все незвичайно займає читаючу публику. Вона знала досі не їсти день, два, недоїдати цілими місяцями, але тридцять днів голодувати?!...

Помалесько, крок за кроком виробляється в людей під впливом преси правдивий погляд на голод. Він перестає бути суспільним лихом, таким загальним у нас. І близька, на мою думку, вже та хвиля, коли довкола себе бачитимеш самих факірів.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ.

— Конфіската. У вчорашньому числі „Діла" сконфісковано закінчення статті „Оборонці демократії". Це 42-га чергова конфіската нашого щоденника в цьому році.

— З документів часу. Wezwanie. Nr 11616. Starostwo wzywa ks. Józefa Kuczkudę, gr.-kat. proboszcza, aby się dnia 13. kwietnia b. r. o godz. 10 przed południem w urzędzie tutejszym niezawodnie stawił i u podpisanego zgłosił, względem przesłuchania pod karą 20 zł. i doprowadzeniem przez policję. Zborów, dnia 27. marca 1926. Pawlikowski m. p. — Starostwo w Zborowie L. 8947/P. Ks. Józef Kuczkuda, lat 35, zamieszkały w Bubszczanach, gr.-kat. proboszcz, żonaty. Przekroczenie § 78 ustawy cywilnej, popełnione przez nieprawne udzielenie ślubu Annie Koleśnik, obrz. rzym.-kat. dnia 4. marca 1926 r. bez żądania przedłożenia metryki chrztu. Anna Koleśnik jako świadek zeznaje, że jest obrządku gr.-kat., nie poparłszy swego zeznania żadnym dowodem. Winę udowodniono doniesieniem i zbadaniem na podstawie metryki chrztu, że Anna Koleśnik jest obrządku rz.-kat., skutkiem czego obwiniony jako gr.-kat. proboszcz nie był upoważniony do udzielenia jej ślubu bez żądania przedłożenia metryki chrztu. Ks. Józefa Kuczkudę uznano winnym przekroczenia z rubr. IV. i skazuje się go na podstawie rozp. min. z 4. marca 6. i z 30. sierpnia 1857 dz. u. p. Nr. 198 na grzywnę w kwocie 50 zł., ewentualnie na karę aresztu przez 5 dni. Zborów, dnia 8. kwietnia 1926. Starostwa Chmielowski.

Марево листопадових днів. „Газета Поранна" приносить таку звістку: „Вивідовці" слідчої експозитури Островський та Ціховський, підчас своєї слідчої діяльности в Малехові, припадково впали на сліди осоружного злочину ще з 1918 р. підчас польсько-українських боїв. Вийшло на верх, що якийсь Петро Абрамик з Бурка, зустрівши безборонного жовніра Юрія Ж. з Коломиї, який вступив до хати господаря Лойка, де його окружили українські жовніри і взяли в полон, — ограбив його з одіжі, черевиків та готівки, а відтак вивівши в поле, потайки злочинно застрілив. „Бестіяльського" юнака, який гадав, що сліди його огидливого злочину зовсім затерті, арештували: слідство ведеться". Не торкаючись даного випадку, який мабуть не так легко перевірити після 8 років, — слід зазначити, що вряди-годи в польській пресі читаємо про такі новововідкриті злочини, в яких, нема сумніву, можуть грати чималу ролю мотиви „особистих порахунків" між селянами або тими, які випадково 8 років тому, десь ставали проти себе як два воюючі жовніри.

— З хроніки самогубств. До шпиталя відвезли вчора знову дві жінки, що зазнавши життєвої отрути, хотіли залити її соломяком та йодиною, — першу Марту Палігу, другу Марію Древюк, аж з Волошова, надвірнянського повіту.

— З темної хроніки. Трьох амантів від долярів, які купували їх і продавали счинили вчора величанську бучу в „Єзуїтськім" городі, підозріваючи себе, що торгують фальшивими долярами. У критичнім менті, коли один з них кликав на поміч поліцію, другий спалив сірником 20-доляровий банкнот, на доказ, що банкнот є правдивий. Таким робом панове Кагане, Гофман і Шрамер помандрували на поліцію. — За один учорашний день у Львові арештували двох пройдисвітів за фальшування векслів і крадіж, одного за фальшиві монети... 50 сотиків (скромний 21-літний хлопчина !), двох вломників за спробу зграбувати крамницю і одного за авантури у веселім стані. Здається, досить!

— Потрібна Академія. Довідуємось (чорне на білім) від варшавського кореспондента одного львівського часопису, що у Варшаві від двох літ істнує академія вломників, де цілі ряди ворогів залізних кас, виховує себе на мистців цієї професії. Ця вища школа вчить новими методами, має своїх професорів і студентів, практичні курси, то-що. Послухайте далі: „Поліція дуже добре знає про істнування цієї „освітної" інституції", одначе не може її зліквідувати, не маючи доказів вини. Від кільканацяти місяців чуємо майже щодня про якусь нову розбиту огнетривку касу. Варта пригадати собі при цьому добу, коли поліція ліквідувала щодня український університет у Львові. Вона не чекала на „докази вини", бо їй соромно було признатись, що виною є вчитись, а проте не так дуже церемонилась з нашими професорами та студентами.

— По широкому світі. У Вильні з 93 комуністів обвинувачених за державну зраду 32 засудили на вязницю від 4 місяців до 4 літ, инших звільнили. — Румунський воєнний міністр заборонив усякі маніфестації на І. травня. — Мирні переговори Франції та Еспанії з Абд-ель-Крімом почались знову з надією на успіх. — Амундсен сподіється у своїй подорожі до північного бігуна відкрити нову величанську землю (2 і пів міліона квадр. кільом.) багату в залізо та инші металі. — У Зєдинених Державах судова влада приговорила до 19 малолітних бандитів тілесну, прилюдну кару при помочі спеціяльних оріхових прутів, якими хлопців били самі родичі. — Народній комісар народнього господарства СРСР. Дзержинський дістає довшу відпустку, щоби лічити свої нерви, підірвані імовірно ще підчас свого становища як голови „чрезвичайки".

— Ucrainica. В ч. з 22 ц. м. приносить „Прагер Прессе" у відділі „Славянський Огляд" кілька заміток з українського культурного життя. М. ин. обговорено там статтю Е. Вирового зі „Славянської книги" про пражське видання „Кобзаря" з 1875—6 рр. і оба томи львівського неперіодичного видання „Учитель". — В ч. з 23. того самого органу находимо замітки про український науковий конґрес у Празі і про культурну працю українського табору в Каліші.

— Заява. В числі 88 (10764) газ. „Діло" з 22. квітня 1926 в статті п. з. „Наші русскі" було подано, що на конвентиклі, скликаному комісарем „Народнього Дому" п. Черкавським вибрано мене в склад якогось комісарського комітету. В згаданому зібранні я участи не брав і своєї згоди на вибір не давав. Длятого заявляю, що з акцією п. Черкавського не маю нічого спільного, а вибір без мого відома і проти моєї волі уважаю неістнуючим. — **А. Хилин.**

Дописи.

Ярослав. (*Концерт в честь Шевченка*). При співучасти поважної скількости громадян і так нечисленного місцевого українського населення відбувся в Ярославі дня 18. квітня в салі „Т-ва ім. Шопена" концерт в 65 роковини смерти Т. Шевченка, уладжений заходом місцевого громадянства. Після відспівання „Заповіту" і вичерпуючого реферату п. М. Струтинського, спеціяльно запрошеного зі Львова, програма концерту представлялася так: 1) Січинський: „Фіаль" і Нижанковський: „Ах, деж той цвіт" — сопранове соло, 2) Шевченко: „Чигирин" — декламація, 3) Колесса: „Вулиця" — мішаний хор, 4) Шевченко: „Послання" — декламація, 5) Лисенко: „Туман хвилями лягає" і Леонтович: „Ой устану я" — мішаний хор, 6) Закінчення. На загал концерт робив дуже додатне враження. Видно було в кожній точці великий вклад праці і старання надати тому вечорові якнайбільше святочний вигляд. На закінчення відспівано „Ще не вмерла" при співучасти цілої салі. Слід признати, що громадяне міста Ярослава зробили тут усе, що могли і в тій добрій їх волі лежить і їх заслуга. Бо треба знати, що Ярослав положений по лівім боці Сяну і свідомих Українців у нім дуже мало, хоч греко-католиків є тут ще доволі. Але все таки можна цей малий гурток наших свідомих людей поставити за взір сильнішим, але слабшим у сповнюванні своїх обовязків гуркам української інтеліґенції в деяких містах по правім боці Сяну. Побажатиб, щоб ярославський гурток і дальше працював витревало і в недалекім концерті в честь Ів. Франка виказав ще більші поступи й успіхи. — *Ст. Левицький.*

Зі спорту.

Світливство.

В часі, коли всякі ділянки забави чи гри підтягають в Европі під назву „спорт", позволю собі сказати в цьому місці і про фотоґрафування як спорт. Бож треба це приємне й корисне заняття кудись підтягнути.

В самому Львові знаю понад 40 світливців-аматорів нашої нації, що мають фотоґрафічні апарати, фотоґрафують або бодай вдають, що роблять знимки (між ними і я грішний), викривлюють своїм знакомим лиця на копіях, з молодих роблять старців і т. п. На тому той спорт і кінчиться. Правда, є у нас поважні аматори-фотоґрафи, які вміють фотоґрафувати і знають що мають фотоґрафувати. Одначе їх уже стільки цей спорт коштує, що вони навіть не хотять чути про фотоґрафування. Я добре їх розумію. Вони хотіли би знимати лиш те, що має вартість, а звичайно до аматора фотоґрафа має кожний його знакомий бажання, аби він зробив йому знимку... І це їх відстрашує.

Одначе читач може спитати: і за пощо він це пише? Хочу відповісти на це фактами.

„Червона Калина" потрібувала знимок українсько-польських боїв у Львові. Показалося, що їх нема. Треба було переписки, довгого шукання аж через Америку, щоб дізнатися про них бо знимки робив тільки один наш аматор визначний світливець, який і забув про це. — А чи на тих 5 тисячах знимок УСС., що істнують, не можна студіювати їх розвою й історії ліпше, як великої придніпрянської армії? — Священики з Канади зі зіпршенням оповідають про одного з еміґрантів, який при своїм обїзді фотоґрафував навіть нутро церкви, іконостас, образи і т. п. Але як ми тут біділкали в Галичині, коли пропав був іконостас з богородчанської церкви? Показалося, що навіть знимки з нього не було.

Читач зрозумів на тих кількох фактах, до чого я примую. Річ саме в тому, аби наші фотоґрафи-аматори не ходали „люзом", а трималися „купи" й сотворили окреме товариство українських фотоґрафів. Так зорганізовані можемо тільки на спільних гутірках ділитися з собою до-

ку Правду" не має собі рівного ні в московській ні в українській літературі). Всеж таки і з самої „Руської Правди" залишилися неясности, які вияснити повинні саме українські вчені, звязані зі своїм старим правом безпосередньо звичаями, мовою та культурою. Модерна наука українського права мусить підійти до всіх джерел української правної творчости, мусить їх відмежити від чужих впливів, і впорядкувавши їх, сконструувати справжню українську систему народньо-правної культури. Велика Україна є — на мою думку — ще сьогодня невичерпаним джерелом історії українського права і на ці джерела мусить теперішня ґенерація правників-істориків звернути дуже бачну увагу. В цьому напрямку чекає нас ще велика праця.

Взагалі українське право було по своїй суті завсе народнім, себто з в и ч а є в и м правом. Тому студія українського права не може зупинитися на самій історії попередніх століть, але повинна також зберігти звичаєве право останньої доби аж по нинішний день. А що звичаєве право не так часто змінюється, то для студії нового права придаються також джерела недавно минулої доби. Таким чином такі праці, як Чубинського „Труды этнографическо-статистической экспедиціи въ Юго-Западный Край", дальше: „Труды комисіи по преобразованію волостныхъ судовъ" з 70-их років попереднього століття мають і для нинішнього звичаєвого права на Україні велике значіння. Таксамо і в творі Пахмана „Обычное право крестьянъ" знайдеться досить матеріялу до пізнання нинішнього українського звичаєвого права, але — треба цим матеріялом користуватися критично, щоб відділити як слід московські елементи від українських. Вкінці належить сюди з 1910 р. видання т. зв. „Западного Свода" професорами петербурського університету, Перґаментом і Нольцем.

Всеж таки й ці матеріяли потребуватимуть доповнення в „живому праві", яке живе між народом. Вже в „Правничому Вістнику" звернув я увагу перед війною на значіння „живого права" в статті і квестіонарі проф. Ерліха з Чернівців. На жаль, у цій справі нічого не зроблено. І на Західній Україні знаходяться багацтва народньої правної культури між народом, ніким ще не зібрані. Тому для збереження існуючого звичаєвого права в усіх землях України треба якнайскоріше приступити до зібрання правних поглядів нашого народу у нього самого. Наші правники повинні зладити науковий квестіонар і приступити до збирання „живого" українського права.

В моїм правничім семинарі дав я почин до цеї акції вже перед кількома роками в Празі. Молодий правник, Семен Галицький, зладив обширний квестіонар і долучив до нього потрібні пояснення. Праця може бути підставою цеї акції, про яку саме згадую. Дотепер не вдалося випустити її друком. Тому булоб пожаданим, щоб редакція „Збірника" видала цей квестіонар по можности вже в найблизчому числі. Так можнаб започаткувати велику наукову експедицію для збереження „живучого" звичаєвого права на Україні й доповнити науковий матеріял для майбутньої системи українського права.

(Продовження буде.)

перервности людського духа. Це розуміють усі, що мають відвагу враховувати себе до ряду культурних людей, до ряду тих, що цінять культуру, що вчуваються і вживаються в безперервний ланцюг відвічних творчих зусиль людського духа, а тим більше тих, що почувають у собі іскру творчости.

Не розуміють того тільки деякі своєрідні представники трубадурів нової, якоїсь невідомої, неозначеної, апокаліптичної пролетарської культури. Вони нового не дають нічого, але зате зі сатанічним цинізмом і насолодою нищать все старе, буржуазне, все те, на що висилювався людський дух нераз на протязі цілих десяток, а то й сотень літ. Таке безоглядне і цинічне поведення з цінними памятками старовини обурює навіть тверезо думаючих і направду культурних теоретиків і пропагаторів нової пролетарської культури. Бо й вони свідомі того, що над віковими здобутками творчости людського духа не можна перейти до порядку дневного, що все одно вони ті старі, старезні цінности мусять стати базою, підставою для всього нового, якеб велике чи й надзвичайне воно було.

Ось київська „Пролетарська Правда" з 11. квітня приносить статтю про безприкладне нищення памяток старовини, нагромаджених на протязі цілих століть у Печерській Лаврі. Ця стаття є криком розпуки і протесту проти нечуваного вандалізму і розперезаного цинізму.

Ціла історія коротка, але надзвичайно багата змістом. Печерську Лавру передали по скасуванні монастиря в розпорядження народнього комісаріяту освіти. Органи комісаріяту соціяльного забезпечення (Соцзабезу) допустили штурм на всіх і вся та вимогли те, що наркомосвіта віддала Лавру в руки інвалідів. Там влаштовано т. зв. „інвалідський городок". Щож з цього вийшло?

„Всупереч змісту інструкцій — пише „Пролетарська Правда" передано було Соцзабезові майже майно, що чинило шкоду як охоронним функціям наросвіти, так і нищило економічну базу, щоб утримати й ремонтувати памятки лаврського будівництва. Минуло два роки... Майже все майно роздано, воно загинуло, його розпродано і розграблено. Загинули чудесні лаврські меблі — роботи місцевих, часом кріпацьких майстрів — їх вивозили, продавали, дарували; з шаф-вітрин видиралось шкло; щезли чи понищено дорогоцінні книжки; на памятках шитва сиділи канцелярські службовці; хрустальні кубки вживалися до пиття... З верхнього майна розібрано на цеглу чотири корпуси гостиниць, які при розбудові могли дати 90 приміщень, розібрано майку господарських будівель... Будинок колишніх митрополичих покоїв не має арматури й люстр, половина шибок у дверях і вікнах: зіпсовано й розбито водопровід і каналізацію, знищено дах; все умеблювання щезло. Чудесний будинок, що його будував у XVIII ст. лаврський кріпак, архітект Ковнір, перебудовано під пекарню ч. 7 сорабкопу. Мазепину башту перебудовано на гарбарню... Здерано дах зі старовинних мурів круг печер, зруйновано аркади будови Готфріда Шеделе, розбиваються галерії, що ведуть до печер, викрадено десять величезних образів 18-го століття з бань церков на печерах, зроблено спробу обікрасти бібліотеку і архів, викрадено всі чавунні огорожі від памятників, рідкі зразки роботи ліярень у Трипіллю та Межигірю, що нині вже не істнують, бронзовий надгробок Кайсарова (французька скульптура), викрадено 10 дзвонів з дзвіниці, історичне майно на печерах тощо. Байдуже відношення до ремонту водопроводу привело до провалів коло друкарні (будова 18 ст.) і руйнації чудової архітектури мазепинської башти. Останніми тижнями двічі обкрадено трапезну церкву й сильно пошкоджено Троїцьку браму. Кілька збройних наскоків доповнюють картину звороту Лаври адміністрацією „Інвалідного Городка".

Наведеного хіба досить!

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Допомога жертвам стрийської масакри.

Українські робітники Америки прислали на руки посла Приступи тисячу долярів допомоги для жертв стрийської масакри.

Ухвалення сан. проєктів мін. Здзеховського.

24. IV. рада мін. ухвалила проєкт санац. законів мін. Здзеховського. Ухвалили теж будж. провізорію на май і червень.

Підписання нім.-рад. договору.

24. IV. в Берліні підписали німецько-радянський договір. Іменем нім. уряду д-р Штреземан, іменем уряду СРСР. пос. у Берліні Крестенський. Передпол. на засіданні нім. кабінету прийняли зясований мін. Штреземаном текст договору. Після засідання д-р Штр. явився у през. Гінденбурга. Г., після вислухання звіту з засідання ради мін., уповажнив Ш-а підписати договір. Опісля Ш. закомунікував представникам партій текст договору. Часописи повідомляють, що договір скріпляє рапальський трактат. Обі сторони зобовязуються порозуміватися в усіх спільн. справах і гарантують собі невтральність в разі невикликаної ними війни з иншими державами.

Італія й німецько-радянський договір.

Часопис „Імперо" обговорюючи рад.-німецький договір, пише, що в разі війни з котримсь із тих сусідів Польща найдеться в прикрім положенні. Франція оставить Польщу її власній долі. Фашисти досі не заявились про нім.-рад. договір.

Англ.-тур. договір.

„Дейли Герелд" повідомляє, що небаром заключать тур.-англ. договір, Чемберлен готов прийняти кілька тур. предложень. Трактат ввійде в життя, коли Туреччина зажадає прийняття до С. Н. і занехає співділання з СРСР. у заміну за співпрацю з Англією. „Дейли Нюз" повідомляє, що Англія домагається деякої зміни мосульської границі, оставляючи Англії нафтові джерела.

Італ.-рад. договір.

Чічерін конферував з італійським амбасадором у справі навязання приготувань для заключення рад.-італ. договору. Переговори вестимуть амбасадори в Москві й Римі.

Повстання проти Італійців.

Італія вислала більше кольоніяльного війська на територію Сомалі (сх. часть півн. Африки), де вибухло протиіталійське повстання. „Дейли Нюз" пише, що Італійці потерпіли невдачу. З Риму повідомляють, що Італійцям вдалося задавити повстання.

Вбивство чл. українського собору?

Варш. газети повідомляють будьто би незнані виновники поубивали всіх членів собору українських єпископів у Лубнах, що радив у там. монастирі. М. и. вбито архиєп. Здана. вченого духовника Василя.

З театру.

Вчорашня премієра песи Майжотова „Над безоднею" зібрала в затісній салі „Багателі" всіх спрагнених театральної новини. Панував святочний настрій, як на премієрах у великих театрах. Було аж душно від публики, вижидання і настрою, що йшов з бурхливої сцени на залю. Дир. Й. Стадник подбав на цей раз і про торжість вистави і про артистичну обставу і про добірну співучасть у виконанні песи. Як режісер мав він велике завдання, щоби вивести песу такої тонкої психольогічної будови як „Над безоднею". Це була не звичайна песа, до якої звикла наша публика і наші актори. І тому тим більше признання належиться всім виконавцям її ролі за артистичний вечір. Головну найважшу ролю мала п-ні С. Федорцева, яка створила креацію по лінії свого хисту до трагічних постатей. Спільно з нею дир. Й. Стадник вложив у свою креацію весь досвід довголітнього актора. П-ні Орлян і пан Залуцький заслуговують на слова признання. Невеличка похвала належиться 5-літній дівчинці, невідомій нам, яка природність своїх рухів у найтрагічніших моментах песи не тільки, що не зіпсувала враження своєю помочю, але ще його змінила. Обширніше справоздання з тієї песи, досі у нас зовсім невідомої, подамо завтра.

Д-р СТАНИСЛАВ ДНІСТРЯНСЬКИЙ.

Збірник правничої комісії.

Рік І. ч. 1, 1925 р.

I.

Нова редакція „Збірника правничої комісії" при істор.-фільос. секції Н. Т. ім. Шевченка поставила в свою програму „всі питання методольогічні в обсягу юріспруденції, історію і фільософію права та суспільних наук, вокрема систематичне розслідування всіх галузей права і розвитку тогож на територіях, заселених українським народом в історичній ретроспективі". І зараз у 1. числі подає дві великі монографії, одну з історії українського права, другу з загальної теорії права. Проф. Лащенко містить свою працю про „копні суди на Україні", д-р Ковшевич про „Індуктивний метод в юріспруденції" — і хоч обі праці в 1. числі збірника ще не викінчені, вони так складені, що вже в теперішній формі можна виробити собі погляд на їхній уклад та загальні висновки. З вдоволенням треба піднести, що „Збірникові" вдалося остаточно проломити кордони, які ще перед війною, не зважаючи на всякі зусилля, розбивали нашу юридичну творчість на два несконсолідовані відділи, та що спільна праця всіх українських правників, як у краю, так і на еміграції, приносить уже тепер тривкі висліди. Крім цього помічається вже на перший погляд, що невідрадні відносини, серед яких прийшлося нашим українським ученим вести свою працю, не зупинили їх у змаганні до щораз більшого поглиблювання наукового досліду: відшукання історичних джерел до праці проф. Лащенка, та всесторонність літературного матеріялу, збереженого з надзвичайною пильністю в праці д-ра Ковшевича, заслугують на загальну увагу.

Монографія проф. Лащенка про копні суди пояснює походження, компетенцію й устрій нашого первісного народнього суду на Україні. Спираючися на поглядах Іванишева, Леонтовича і Єфименкової, він заявляється за стародавним походженням копних судів, та недостача історичних джерел про копний суд у найдавніші часи приневолює його обмежитися головно на постановах Литовського Статуту і на джерелах литовсько-польської доби з 16 до 17. століття включно. За давністю копного судівництва на Україні промовляє давність традицій про його істнування. Внутрішньою основою копної організації був на погляд автора „принціп кругової відвічальности", який бачиться і в инших народів, напр. у Англьо-Сасів і Норман в Англії („fritborgh") у Чехів (ruka společna) і т. д. Члени поодиноких копних громад збиралися вже в давну давнину для вирішування судових справ на спеціяльні збори, які звалися „копами". Первісно вживано на означення таких зборів загальної назви „віча". Автор говорить дальше про склад копи, про кількість членів копного суду, про підсудність йому карних і цивільних справ; він старається повести доказ, що присудові копних судів підлягали у давні часи всі верстви населення, але згодом відокремилися від них бояре й пани, так, що при копному судівництві залишилися тільки маси селянства, українських міст та околичної шляхти. Але й цей стан змінився за впливом польських королів уже від другої половини 14. століття; українські міста дістали здебільшого німецьке магдебурське право, а Литовські Статути закріпили повну судову автономію шляхти й віддали широкі маси підданого селянства під юрісдикцію вельмож. Одначе, не вважаючи на те, не тільки селянські маси, але й околична шляхта та міщанство уперто трималися свого народнього права. Так під примусом реального життя і державна польська влада та польські дідичі мусіли до певної міри рахуватися з такою організацією, як копний суд, який ще в богатьох випадках задержав свою правну силу.

Розбираючи блище устрій копних судів, автор зупиняється на ролі покривдженого на копному суді, згадує про широкий обсяг прав покривдженого, про поєднання і про елемент приватний та публичний в суді; дальше говорить про сторону одпорну, шкодника, та застановляється довше при доказах на копному суді (опит свідків, присяга, „зупольний довод", т. зв. „личкування", трус і т. д.) Він зазначує, що спеціяльною рисою копного правосуду було звертати особливу увагу на матеріяльні ознаки злочину, та на річеві докази останнього і приходить до висновку, що „ідея конкретизації, матеріялізації життєвих явищ, безпосереднього їх охоплення, найближчого й найглибшого вчування і зрозуміння їх взагалі і в области правних відносин зокрема, являється рисою дійсно національною, українською". На тому й кінчиться ця частина монографії, яку надруковано покищо в „Збірнику".

Настрій у праці проф. Лащенка поважний; усе пливе у нього супокійно методою правно-історичного оповідання; час до часу зупиняється він на замітках з літератури й увагах з джерел. Та саме ці останні викликують у дослідника міркування, що виходять поза обсяг самої розвідки й наукової праці автора. Всюди відчуваємо велику недостачу історичних джерел права з найстаршої доби перед Руською Правдою та від Руської Правди до кінця гетьманщини. Історичний розвиток суто-національних інститутів українського звичаєвого права ізза відсутности історичних джерел не є нам як слід відомий і тому в розвитку нашої історії надибуємо прогалини, котрі наука мусить іще виповнити.

Мусимо собі сказати щиро, що наука історії українського права знаходиться щойно в самих початках і саме найважніше завдання майбутньої науки права на Україні в тому, щоб винайти джерела нашого історичного правного розвитку і на цих основах виставити наукову конструкцію нашого народнього права. Та ніде правди діти: Німець (Еверс) був перший, що вказав на величні богацтва української правної культури за княжої доби й оцінив велике значіння Руської Правди для розвитку права на Сході Европи — дарма, що й він говорить у свому капітальному творі про: „Das älteste Recht der Russen". Щойно після нього забралися в 19. віці московські вчені до цього найстаршого памятника українського права, присвоївши собі його для російської історії та російської культури; аж при кінці 19. і з початком 20. віку почали ним інтересуватися й українські учені, але — на жаль — і з найновіших часів ні московські ні українські вчені не можуть похвалитися такою основною науковою студією про „Руську Правду", як знова Німці (трихтомовий твір Goetz-а про „Русь